

**Recenzja wydawnicza raportu badawczego
„FOMO 2019. Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań”
autorstwa Anny Jupowicz-Ginalskiej, Małgorzaty Kisilowskiej, Justyny
Jasiewicz, Tomasza Barana oraz Aleksandra Wysockiego**

Lęk stanowi emocję immanentnie związaną z naszym jestestwem. Przenicowuje niemal całą trajektorię naszego życia towarzysząc nam zarówno przy narodzinach, jak i w procesie odchodzenia z tego świata. Jak wskazywał Zygmunt Freud lęk jest doświadczeniem powszechnym, będąc powtórzeniem traumy doświadczonej przy porodzie, stanowiąc zakodowaną formę zagrożenia życia. Stanowi on jedną z bardziej pierwotnych emocji, którą człowiek stara się okiełznać i pokonać. Ludzie od początku dziejów obawiali się czegoś lub kogoś. Początkowo była to przyroda, zwierzęta, czy ogólnie ujmując to, co nieznanne. Powoli acz skutecznie technologia przejmując rolę Innego, jednocześnie wiążąc z tą figurą wszystkie negatywne projekcje. Współcześnie figurę lęku wypełnia coraz częściej technologia, algorytm, czy sztuczna inteligencja. Lęk, czy tak zwana uogólniona obawa przed pominięciem czegoś ważnego – stanowiąca przedmiot zainteresowania Autorów raportu „FOMO 2019. Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań”, doskonale się wpisuje w zawłaszczanie przez cyfrowe uniwersum niemal wszystkich wymiarów naszego życia.

Przyznać muszę, iż w ostatnim dziesięcioleciu mamy do czynienia z niebywałym wręcz „wysypem” raportów badawczych o rozmaitej proveniencji. Większość z nich odsłania poważne braki metodologiczne, a utrzymujące się powszechne przekonanie, że każdy może prowadzić badania naukowe, bez gruntownej wiedzy metodologicznej, jedynie ten stan pogłębia. Efektem tego procesu jest opisany obszernie w literaturze proces oversurveyingu, czy tak zwanego „psucia badań”, a przez to podważania sensowności ich prowadzenia w ogóle. Na tym tle, przedłożony do recenzji raport „FOMO 2019. Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań” autorstwa Anny Jupowicz-Ginalskiej, Małgorzaty Kisilowskiej, Justyny Jasiewicz, Tomasza Barana oraz Aleksandra Wysockiego, wyróżnia się nadzwyczaj pozytywnie. Lektura raportu przekonuje, że jego Autorzy od samego początku mieli pomysł na badania, konsekwentnie, zgodnie z prawidłami sztuki, ale i ciekawie je zrealizowali, uciekając przy tym od żargonowej terminologii, co sprawia, że solidnie osadzony materiał badawczy przedstawiony jest w formie przystępnej dla każdego czytelnika.

Już sama problematyka badań pozwala na konstatację, iż mamy do czynienia z badaniami o charakterze pionierskim, niezwykle istotnymi społecznie, ale co moim zdaniem najważniejsze - doniosłymi poznawczo. Jak już wspomniałam, coraz rzadziej mam przyjemność czytać prace, w tym oparte na solidnych podstawach metodologicznych, które noszą znamiona nowatorskości, są niebanalne, twórcze, podejmujące się eksplikowania białych plam badawczych. To zadanie z całą pewnością udało się Autorom opracowania „FOMO 2019. Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań”. Muszę przyznać, że to nie lada sztuka, by w czasach zalewu literatury, badań i opracowań z zakresu tematyki, którą określam okołointernetową, wyjść poza utarte schematy, zaproponować coś oryginalnego, wychodzącego poza naukową rutynę i szampę. Trzeba przyznać, że choć w polskiej literaturze pisze się o syndromie FOMO, publikacje te mają charakter wzmiankujący, a samo zjawisko opisane jest naskórkowo. Przedłożony do recenzji raport, z pewnością wzbogaci te rozważania, o pogłębione rozważania, tym bardziej, że mamy tutaj do czynienia, nie tyle z teoretyzowaniem, a gruntownym, a co nie mniej ważne – systematycznym badaniem tego zjawiska. Jestem pełna uznania dla takiego podejścia badaczy, którzy podejmują się eksploracji problemu, nie tylko jednorazowo i fragmentarycznie, ale pochylając się nad nim wielokrotnie, co dokładnie opisują w pracy.

Na uznanie zasługuje – jak już nadmieniałam - sam przedmiot badań, ale bardzo dobra orientacja badaczy w narzędziach badawczych i metodologiach wykorzystywanych przy badaniu FOMO przez badaczy o uznanej renomie. Pozwala to polskim badaczom rozumieć syndrom FOMO w szerszym kontekście, ale i dostrzegać to, co udało się innym badaczom, jakie zaś aspekty można poddać korekcie, udoskonaleniu, ale i pochylić się nad polską specyfiką FOMO. Nie do przeoczenia jest fakt, iż Jupowicz-Ginalska, Kisilowska, Jasiewicz, Baran oraz Wysocki, nie ograniczają się do „stania” na ramionach gigantów, ale na tej solidnej bazie budują nową jakość metodologiczną. Wprowadzają własne kategorie, tworzą własne typologie – vide poziomy odczuwania FOMO, a co ważniejsze, nie tylko opisują problem, ale dogłębnie go diagnozują, próbując dociekać do przyczyn, ale co bardzo istotne ze społecznego punktu widzenia rekomendować pozytywne zachowania i wzorce. Ten właśnie aspekt raportu cenię sobie szczególnie, gdyż nosi on w sobie istotny walor edukacyjny. Autorzy bardzo wyraźnie wskazują zachowania determinujące tak zwany dobrostan cyfrowy, a aspekt ten, z pewnością zasługuje na upowszechnienie. Ciekawe poznawczo jest również dokonane przez Autorów raportu demograficzne profilowanie osób, które określają jako „silnie sfomowane”. Czytelnika z pewnością zainteresują deficyty, czy anomalie, których wypadkową może być opisywane przez Autorów FOMO. Być może dla wielu osób stanowią one będą cenną wskazówkę do autoanalizy.

Respekt budzi niemal tytaniczna praca Autorów raportu, którzy dokonywali selekcji danych z prawie 500 pytań badawczych, by móc najtrafniej i najrzetelniej zbadać to, co wydaje im się

frapujące w problematyce, której eksplikacji się podjęli. To jest już właściwie praca, która przypomina operowanie wielkimi zbiorami danych (big data), znacznie przekraczając kompetencje, ale i możliwości metodologiczne pojedynczego badacza. Badania Autorów raportu „FOMO 2019” wyraźnie potwierdzają, iż problematyka ta, ma charakter interdyscyplinarny i właśnie w takiej optyce powinna być eksplorowana. Publikacja raportu o FOMO z 2018 roku online, odsłoniła jak duże jest zapotrzebowanie na tę problematykę, ale i jak bardzo społecznie ważki jest ten problem.

Z pełnym przekonaniem rekomenduję do druku publikację raportu „FOMO 2019. Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań”. Przedstawione w nim wyniki badań są nowatorskie, ciekawe, niebanalne, niosące ze sobą istotny walor poznawczy, ale i społecznie doniosły, ze względu na nasze digitalne zanurzenie w cyfrowym uniwersum. Pogłębione analizy prowadzone przez Autorów raportu w sposób istotny pogłębiają naszą wiedzę na temat FOMO, jego przyczyn, ale co nie mniej istotne możliwości radzenia sobie z tym problemem. Wnioski i rekomendacje z pewnością zainteresują socjologów, kulturoznawców, medioznawców, pedagogów, jak i tych wszystkich, którzy diagnozują u siebie symptomy FOMO.



Magdalena Szpunar